

UNITÁRIUS KÖZLÖNY.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Szerkesztik: Nagy Lajos és Boros György.

Megjelenik havanként egyszer. Ára egy évre 1 firt 20 kr. Egyes szám ára 12 kr.

Apostoli hitforma.

Dallam: Mint a szép hives patakra.

Hiszek én az egy Istenben
Mindenható Atyában,
Ki menny, földnek teremtője
S legfőbb a nagy világban.
Ő a jóság, szeretet,
A ki mindent megtehet!
Ővé hálánk, könyörgésünk,
Minden jót csak tőle kérünk.

Hiszek én az Ur Jézusban
Az Isten szent fiában,
A ki urunk és vezérünk
A hit igazságában.
Ki miértünk született,
Kinos halált szenvedett.
Szent példája, hogy meggyőzzen,
Hittel mennybe vezéreljen.

Hiszek én a szent lélekben,
Ama titkos erőben,
Mely felgyúlad, mint nemes láng
Minden hívő lelkében.
Mikor a szép, jó, igaz,
Kebleinkben fakadaz:
Oh Isten! lelked sugára,
Mely lelkünket által járja . . .

Hiszek én egy közönséges
Keresztény szentegyházat.
Mely testvéri szeretettel
Minden embert befogad;

11/11/5000

Mely tökéletességre,
Igaz lelki életre:
Jézus hitén épülget fel,
A nagy Isten kegyelmével.

Hiszek a bünbocsánatra
Istennek kegyelmében,
Melyet nyer a megtért bűnös
A bünbánat könnyében.
Jó az Isten: könnyörül!
A ki megtér: üdvözül:
— Jó ur Isten hozzád térünk:
Oh, bocsás meg, buzgón kérünk!

Hiszek én az örök élet
Boldogító voltában.
Uj élet csiráját sejttem
Elöttem a halálban.
Minden a mi létezik:
Alakul, átváltozik:
Csak az Isten változhatlan
Egyedül a nagy világban . . .

E hitemben tarts meg Isten
A mig földi élttem tart,
E hitembe üdvözíts majd
Ha a sir-éj eltakart! . .
Igy bün, ármány és nyomor
Meg nem ejt, el nem tipor!
Igy jutok szent egeidbe
Az ur Jézus által: Amen!

Rédliger Géza.

A székely-kereszturi gymnasium sorsa.

Ez előtt éppen száz esztendővel arra az erős elhatározásra jöttek a székely unitáriusok, hogy vagy a Homoród vidékén, vagy Székely-Kereszturon gymnasiumot teremtenek. Megteremtették Kereszturt. A milyen szegényes és primitiv volt az iskola akkor, olyan gazdag és rendezett ma.

Eleinte csak szegényesen egy-két tanárral, egy-két tanítóval kevés vagy semmi eszközzel faépületben ment a tanítás Már a jelen száz elején a buzgóbbaktól s tehetősebbektől alapított egy könyvtár. A faépület helyére követ emeltek apáink. Ezt kiegészítettük mi. Minden

husz esztendő alatt új alkotás kellett s új alkotás lett. A negyedik husz esztendő dicsősége a mostani derék, jó épület, melynek homlokán már idegen országban lakó testvér, az angol keze nyomai is vehetők észre, mivel az épület bevégzéséhez angolok segélye is járult.

Az ötödik, vagyis a jelenlegi husz esztendő kezdete méltó volt az előzőkhez. Egy erős közohaj tör ki a székelyek ajakán: az öt osztályu gymnasiumot hat osztályuvá kell kiegészíteni. Az eszmét pártolók 1879-ben a székely-kereszturi zsinaton nagy erélyt fejtettek ki s csak kevésbe mult, hogy határozatilag ki nem mondatott a kibővítés.

Ez a belső küzdelem 1885-ben kifelé kellett hogy irányuljon. A vallás- és közokt. miniszter a középiskolai törvényre hivatkozva, egy tanár beállítását követelte. Mi történt? Az 1887-ben D.-Szt.-Mártonban tartott zsinat gyűjtést kezdett s egyesek áldozatából és a közpénztár terhére még abban az évben beállított egy okleveles tanárt s így az öt osztályu gymnasiumnak lett öt rendes, egy paptanára, két szaktanára s három szaktanítója, vagyis háromszor annyi, mint az első ötven esztendő alatt bármikor.

Könnyen félreérthető dicsekvés színében tűnhetne fel, ha azt kezdenők mutatgatni, hogy mennyi szolgálatot tett a székelyek mivellődése érdekében az az intézet ez alatt a száz esztendő alatt. Mintaiskola nem volt, de jó nevelőintézet mindig volt. A melyik székely ifju falai között töltött öt-hat esztendőt, az elsajátította azokat az alapvető ismereteket, a melyekkel egy mivelt férfi, egy munkás polgár és egy áldozatkész jó hazafivá tudott lenni.

A szorgalmas munka, az önmegtagadó kitartás, a becsületesség és az erény szeretése jellemvonásai lettek a falai között növekedett székely ifjunak, és a maroknyi székely nép ezen az uton száz esztendő alatt annyi rajt bocsátott ki innen, hogy a mai nap élő közhivatalnokok száma félezer körül áll, a székely birtokosoké pedig ennél is jóval nagyobb.

Maguk a székelyek tudják legjobban, hogy mit tettek ezért az intézetért s mit kaptak tőle. Büszkéek lehetnek rá! Mi azt mondjuk, legyenek büszkéek! Mi azt mondjuk, örvendjenek, hogy ilyen multról beszélhetnek. Tartsák igazi érdemnek azt, hogy felsőbb hatalom unszolását nem várva, állam, vagy fejedelem segélyét nem kérve, a nemzeti ébredés legelső hajnalán hajlékot teremtettek a muzsáknak s az ére nyeknek, de egyszersmind tartásuk készen magukat arra, hogy ha a

szükség úgy fogja kívánni, ismét talpra állhassanak egy akarattal, közös erővel.

Ez az idő is közel van. Nemcsak, hanem itt van! Már két esztendeje, vagyis mióta az ötödik tanár beállított, a miniszter a hatodik tanárt követeli. A múlt évi főtanács ilyenek felajánlotta a 13 év óta ott működő paptanárt. Nem fogadtatott el. A vallás- és közokt. miniszter ő nmlga legújabb leirata szerint megmarad ama törvényes kívánalma mellett, hogy „a tanintézethez még egy rendes tanár alkalmaztassék, vagy az V-ik osztály szüntessék be, a mi annyival is indokoltabb, mert a IV-ik osztály elvégzése egy a középiskolai alsóbb képzés, mint a qualificationális minőség tekintetében befejezettséget képez, az V-ik osztály pedig, mely a középiskolai magasabb képzésnek kezdete, törvényeink és szabályaink értelmében minősítő hatással nem bír.“

Ennélfogva felkérem a méltóságos Főtanácsot — így szól a leirat — méltóztassék ezen általam már többször hangsúlyozott hiányon segíteni, a mely hiány pótlására a még egy évi határidőt nyujtok.

Mit teszen ez? Azt, hogy az iskola száz évi erős küzdelemmel kivívott állásáról vonuljon vissza! Azt, hogy azoknak a szép ábrándoknak, a melyek 1879-ben a sz.-kereszturi zsinaton a hatodik osztály érdekében oly nagy harcot idéztek elé, örökre meg kell hiusulniok. Azt, hogy ezentul a szegény székely ember gyermeke vagy elégedjék meg négy esztendei tanulással, vagy menjen tanítóképezdébe, vagy pedig, ha módja engedi, menjen drágább városba. Hányan tudják kiállani a nagyobb mérvű áldozatot? A közgazdasági viszonyokból ítélve, minden esztendőben kevesebben.

Ezek olyan fontos kérdések a székely-kereszturi iskola pártolói előtt, a melynél fontosabbak kezdete óta mostanig aligha voltak előttük. Mit szólnak hozzá az érdekelt székelyek? Csak két felelet lehetséges. Vagy fenntartják az ötödiket s ezzel biztosítják az intézet továbbfejlődését, vagy beszüntetni engedik, s ezzel megsemmisítik száz esztendei törekvés egyik javarészét. Az elsőre biztat a közönyösség, a hidégvérűség, a sokat nem törődés, a szegénység; a másikat követeli a buzgóság, a közügy szeretete, a tanulás által nyujtott világosság után való epekedés, a haladást sürgető kor s követeli a környékben lakó unitárius és nem unitárius, magyar és nem magyar polgárok közérdeke, az unitárius egyház létérdeke! Nem az a kérdés, hogy az unitárius egyház fennállhat-e e nélkül az iskola nélkül, hanem az, hogy hivei, az újabb nemzedékek hogy juthatnak legkönnyebben minél több mi-

veltséghez s értelmi felvilágosultságához. A közmivelődés: az ország közérdeke s az unitárius egyház létérdeke. A tanulás és a tudomány a székelynép félkenyere. Minél többet iskoláztatunk, annál többnek adunk kenyeret kezébe itt a hazában.

Mindent összevéve, azt állítom, hogy a székelység: multja, jelenje és jövője ellen a legnagyobb bünt követi el, ha megengedi, hogy a sz.-kereszturi iskola összevonassék. Apáink emléke, gyermekeink jövő sorsa tiltakozik ez ellen!

Nem szabad elejteni az ötödik osztályt. De hát mit tegyünk? Tegyük össze minden erőnket. Az utolsó erőmegfeszítés szükséges.

Az egyházi K. Tanács az iskola ügyét az iskola tanári kara és gondnoksága elébe bocsátotta, miután a maga erejét már felhasználta. Egy értekezlet fog összehivatni Székely-Kereszturra. Jelenjék meg ezen minden esperes, minden pap és tanító, minden ekklezsia s minden ember, kit ez az iskola valaha érdekelt. Itt nemcsak hogy határozzanak, hanem tegyenek és áldozzanak. Ötszáz ember kell, a ki tudjon áldozni 20—20 frtot, ötszáz olyan, a ki áldozzon 10—10 frtot, ezer olyan, a ki áldozzon 1—1 frtot. Honnan lehet elővenni ezeket? Szóljanak az ekklezsiaiák. Mi azt hisszük, hogy egyetlen ekklezsia, a ből ő ni, egy szavával megoldhatja a kérdést. Pénze van. Teremtsen alapot a tanszékre. Mondja ki egyakarattal, hogy a székely-kereszturi tanintézetnél a hatodik tanszéket megalapítja és elnevezi a maga neyéről. Ez lesz a leggyorsabb megoldás. Mi az összehivandó értekezlettől sokat várunk. . . Minden attól függ!

Boros György.

Dr. Brassai Sámuel 90 éve.

Ritka halandó éri meg azt a nagy időt, s még ritkább olyan lelki s testi erőben és egészségben, mint Brassai bácsi. Csak egy pár hete küldé el philosophiáját kiadásra. Most a sanskrittal foglalkozik. A világi események élénken érdeklik, egyes emberek sorsát önmaga intézi: ezt festő-, azt zeneművészetre készíti. A nevelésügy vezetésében elől jár; hogy a német és latinnyelv tanítása jól menjen, személyesen jelenik meg a tanórákon. A Dávid Ferencz Egylet elnöke lesz akkor, a mi-
kor az egyetemi tanítástól vissza vonul.

Ez az egylet a 90 évet felhasználja alkalmul arra, hogy tiszteletét nyilvánítsa.

Február 13-án az Egylet teljes választmánya megjelent elnökénél. Az udvarias házi gazda szívélyesen kínálja székkal, divánnal elő-

szőr a nőket, s azután a férfiakat. A tagok állva maradnak. A titkár szót kér és a következőleg üdvözli az Egylet érdemes elnökét:

Nagyságos Elnök ur! A Dávid Ferencz Egylet alapszabályai azt rendelik, hogy a köz- és választmányi gyűléseket az elnök hívja össze. A jelen alkalommal áthágtuk a szabályt s elnökünk hívása nélkül gyűlünk össze, de hogy ezt a lépésünket gáncs ne érhesse ime éppen nagyságod előtt akarjuk végrehajtani összzejövetelünk okát, egy titkolt terünk, melyben nekünk nagy örömünk telik. A Dávid Ferencz Egyletnek a jelen esztendő jubiláris esztendeje. Csaknem nevetséges nyilatkozat egy még öt esztendőös egyletről, s mi nagyságod előtt ismételni merjük, hogy jubilálunk, s azt hisszük, hogy nem fogjuk megérdemelni azt az ítéletet, a mely a most divatos jubilálókat illeti. Az öt éves egylet 90 esztendőös elnökét, a 60 esztendőös író, a bölcs vezért ünnepli. Azt hisszük, hogy ilyen szerencsével talán egyetlen egylet sem dicsekedhetik, s azt nyilvánítjuk, hogy ez nekünk nemcsak örömünk, hanem jövőnk egyik fő biztositéka.

Mi a vallásos és erkölcsös élet ápolására szövetkeztünk egyletté. A vallásra s az erkölcsre semmi se hat oly biztosan, mint az élő példa. A nagyságod egész élete egy olyan élő példa, a melyet, a ki követ, nemcsak tudóssá és bölcsé lehet, hanem hosszú életűvé is. Nagyságod 90 esztendeje élő bizonyosság a mellett, hogy a ki józan mérséklettel és tiszta erkölcsökben éli életét, azt az Isten a legnagyobb kincsesel: az ó kor kegyes embereinek ígért patriarkai hosszú élettél áldja meg. Bátran elmondhatjuk, hogy ha nagyságod elnöki székében nem tett volna egyebet, minthogy szóltanul ott üljön, nekünk az is elégséges lett volna, hogy megértsük, mit kell cselekednünk; de nagyságod teljes ifui eréllyel embere a munkának, nagyságod reformátora a vallásnak és az erkölcsnek. Azok a felolvasások, a melyeket a vallásról és a hitről, az igazi tudományról, a jövő vallásáról Egyletünkben tartott, bőséges irányeszmet tárnak egy egylet elébe sok esztendőre.

Elnöki szavai azok a profétai ítéletek, a melyeket 1888-ban előnkbe tárt, nemcsak egy egyletnek, hanem egy nemzetnek irányelvül szolgálhatnak, hogy az erkölcsi reformot keresztül vigye.

Nagyságod ez alatt az öt esztendő alatt mindent megtett az egylet jövője biztosítására. Mi ennek teljes tudatával vagyunk. A mi hálnak és elismerésünk mérték feletti, s éppen ezért ne vegye rossz neven tőlünk, hogy most, midőn élete 90-ik évét éli, ünnepet csinálunk magunknak, s olyan gyengék voltunk, hogy még a szokás szerinti évfordu-

lót sem vártuk meg. Ne vegye rossz neven, hogy oly nagy ragaszkodással és bizalommal vesszük körül s szavára nagy súlyt helyezünk, s annak érvényt szerezni igyekezünk az Egylet minden tagja előtt. Talán még azt is megengedi nekünk, hogy ezt az ünnepet azzal tettük emlékezetessé a Dávid Ferencz Egylet tagjai előtt, hogy becses arczképét megküldöttük mindeniknek.

Fogadja el nagyságod is ezt a kis emléket a D. F. E. választmánya önzetlen szeretete jeléül. Kérjük a jó Istent, hogy éltesse sokáig, hogy lehessen vezérünk még számos éveken keresztül.

A mint elhangzott az éljenzés, az egylet alelnöke főtiszt. Ferencz Józsefné ónagysága átnyújtotta az elnök urnak diszes kiállítású képét, a melyen a következő felírás van: A Dávid Ferencz Egylet Választmánya. Szeretett elnökének tisztelete jeléül. Kolozsvárt, 1890 február 12. Kriza Jánosné tiszt. elnök, Koronka Antalné, Haller Rezsóné, Pataki Istvánné, Ferencz Józsefné alelnök, Mózes Andrásné, Lehmann Robertné, Boros Györgyné, Ferencz József tiszt. elnök, Kőváry László, Kozma Ferencz, Mikó Imre, Berde Mózes alelnök, Kriza Gyula, Iszlai Márton, Dr. Veress Vilmos pénztárnok, Boros György titkár, Kanyaró Ferencz vál. tagok.

Az átnyújtás után Brassai bácsi először is mint udvarias házigazda szólott. Csak azt sajnálta, hogy a tisztelt asszonyságok az egész beszédet fennállva kellett hogy hallgassák. Most már leültette. Ezután úgy nyilatkozott, hogy ha már a titkár mondja, nem szól az ellen, hogy az Egylet érdekében tett is valamit, de a maga részéről csak a felől bizonyos, hogy benne a jóakarát meg volt, hogy mindent megtegyen, a mi csak tőle kitelhetett, ezért a jóra törekvő egyletért. Ezt jövőre nézve is ígérheti. Kívánja, hogy az egylet virágozzék. A csaknem teljes számban levő választmány újból megéljenezte szeretett elnökét. Ez után olyan házias, igazi kedves beszélgetés következett. Az ünnepelt házigazda igen jó kedvében volt s több tréfás megjegyzést tett egyről-másról. A Választmány örömmel távozott, mert látta, hogy ez az egyszerű megemlékezés kedves volt szeretett elnökének.

Ismételjük mindnyájan, hogy az Isten éltesse sokáig Brassai Sámuel!

Levél a szerkesztőhöz.

(Szabó Sámuel, Szabó Anna, Brassai Sámuel.)

Becsés lapja utolsó száma gyermek- és nevendékkorom kedves emlékeit újítja meg. Segítek én is e száz elejéről beszélni.

Szabó Sámuel tanár megmaradt emlékemben, mint tordai tanárom; de feledhetetlenebb benyomást tett reám, midőn a negyvenes évek

egyikén, már akkor öreg és nyugalmazott beszélte, jobban, előadta, hogy akadémiai utjában éppen II. Leopold trónra-lépte napjára ért Bécsbe, s mert másképp be nem hatolhatott, egy hivatali méltóság kocsijának bakjára, az akkor divatos kocsik hátulsó pallójára szökött fel urasági legénynek.

Szabó Anna, leánya, ha nem is javította ki latin gyakorlatainkat, annyit minden esetre tett, hogy a huszas évek végén, vagy a harminczasok elején, mikor Szabó tordai igazgató tanár volt, velünk diákul beszélt. A tavaszi napok szeredája és szombatja délutánján az ifjuság dobszóval, zászlóval és harmoniával a berekbe szokott volt kimenni. Kéredzeni kellett. Rendesen két nagyobb gyerek beállított a tanárhoz s a szokott kérdést: *Rogamus humilime Domine clarissime Professor dignetur exmittere in nemus* — elmondván, gyakran csak Anna kisasszonyt láttuk előttünk teremni, nyájasan megsimogatott, szólt: *licet tantum fertis ova, multa ova*. Mi vigan szaladtunk ebédre. Anyáink elláttak két, négy, hat tojással, két gyerek az iskola kapujába állt, valahányszor megtölt kalapjuk, szaladtak bé vele Anna kisasszonyhoz. A Kis-köves utczában Pápainé ablaka alatt egyet énekeltünk. A Varga-utczában Gálfi József isk. gondnok ajtójában várt. Katonás rendben előtte elléptettünk s mire a berekbe értünk Anna kiasszony is ott volt anyjával.

Brassai bácsi 1837. évi tanárrá választásához is van mondandóm. A mint megválasztották, az ifjuság ujongta: tiszteljük meg fáklyás énekkel. Megindultunk szép rendben s vonultunk a farkasutczába Csiszár esperes házához a templom melletti szegleti házhoz. Ott lakott hátul. Rendbe állunk. A harmonia rákezdedt. Végeztével hatalmas éljent kísértettünk, de Brassai bácsi gyertyája, a mint neszünket vette, kialudt. A harmonia ismét lejárt. Az éljenzés mind hatalmasabb. A harmadik ének és éljenzés is elhangzott. A szónokunk Filep, akkor még csak Pista — most csak az a baj, hogy régóta István — köhög. Készíti már akkor is stentori hangját. Végül is reá gyujt s mond hosszu tüzes üdvözlő beszédet, mit éljenzés fejez be, de a szoba setét, sehol senki. Az ifjuság nagy része, ki Brassait még nem látta, elkezdett torok szakadtából éljenezni, mintha mondta volna, hogy addig, mig nem látja, tapodtat sem megy. Csongvai Károly, Hajós János, Sebe Samu, Jakab Elek, Szigeti Károly, Szigeti Sándor, Kovács Mihály, Szigethi István, Kozma Lőrincz, Koncz Imre, Fekete Pál, Lőfi Elek, Kisgyörgy József, Végh József, Sikó Miklós persze akkor jobban

tudtak kiáltani. Gyöngyösinek már nem illet, mert már káplán volt. Nagy későre az előszoba törpe, sötét ajtaján egy antik fő nyult ki elől, utánna Brassai bácsi magas nyulánk alakja, kék flánel friskóba. Mélységes csend, de ennyi idő alatt a várt beszéd helyett elhangzott: „jól éljenek“ s már ekkor Brassai bácsi sehol sem volt. Volt éljenzés, láttuk, hallottuk, boldogok voltunk s kezdődött fényes, termékenyítő pályája.

Köváry László.

1837. márczius 2-dika.

Ezen a napon tartotta Brassai Sámuel, mint a kolozsvári unitárius collegiumban a történelem tanára, székfoglalóját. Már akkor hire volt széles körű ismeretének, de azt kevesen hitték, hogy éppen a történelem tanítására vállalkozzék. Az egyh főtanács 17—1837. szám alatt közmegegyezésből arra mindenképpen alkalmasnak találván, megválasztja. Ifj. Brassai Sámuel meghivatik, hogy foglalja el székét s tartson beigtató beszédet. A consistorium márcz. 2-ra tűzi ki a beiktatást, mikoris határozza, hogy a beiktató és beköszöntő beszédek a netalán felesen megjelenendő hallgatók tekintetéért, ezuttal tartassanak magyar nyelven.

A nagy teremben tartotta s csakugyan sokan voltak jelen, nemcsak unitáriusok, hanem minden más vallásuak: férfiak és nők. Még az uri rendből is. A telolvasás a történelemről szólott s azt mutatta meg igazi széles ismeretre vallóan, hogy a régi népek a görögök, rómaiak s a többiek le egészen az angolig s a németig hogy irták a történelmet. A székfoglalót a „Nemzeti Társalkodó“ kiadta, s ma is valósággal tanuságos dolgozatnak tekinthető.

o —

É n e k.

Ha az Ur nem őriz minket,
Gyarlók vagyunk, elveszünk,
Szent hitünk ha nem erősít,
Mi oly gyakran csüggedünk.
Oh csak legjobb bizni,
Hittel imádkozni;
Árthat-e bármi nekünk
Ha velünk van Istenünk.

Gyarló földi életünkben,
Mint hajós a tengeren;
Öröm s bánat hullámain
Hányattatunk szüntelen;

De ha véd Istenünk
Nem lehet elvesznünk.
Vészben, bajban szüntelen
Erős várunk az Isten.

Szép napfényre is boru jó
Örömré búvárhatunk,
Földi fény s jóllét öléből
Csak a sirba visz útunk.
Ha vég óránk eljön,
Mit gyűjténk e földön,
Mind szét tépi a halál —
Üdvöt csak lelkünk talál.

Jó Isten segítél haladnunk
Éltünk nehéz ösvényén,
Földi küzdelmeink között
El ne hagyjon a remény.

Ha itt a küzdelem,
Ott lesz a győzelem,
A ki hittel remél,
Majd üdvöt nyer Istennél.

Ajtal János.

Az egyházi könyvtárakról.

Az ezen cím alatt felvett értekezést, vagy indítványt jó hiszemmel siettem átolvasni, mert gondoltam, hogy a tisztelt író mint azon vidék lakója, s az egyházkörnyék szeretett hive, „az udvarhelyi unitárius környék könyvtárát” néma hallgatással nem mellőzi, éppen ily célra vonatkozó indítványai, és óhajtsai felsorolásában. Csalódtam. Pedig az a szellemi és értelmi táplálék forrása, mire a papok és mesterek s tanítók munkakörét illetőleg czéloz, mire érveit lelkes óhajait, s a nagy baj orvoslását fekteti, s mihez az illetők figyelmét vezeti, az a környéki könyvtár, ott közelben Homoród-Szent-Pálon, a közép ponton, több mint tizesztendeje már létezett alapszabályokkal s rendelkezési pénzalappal ellátva.

Szerény adományozáson kezdve a környéki gyűlés vette kezelése alá, határozatilag állított meg használati díjat 2 forintban évenként, s ezt az olvasni jelentkezők készséggel fizették. Kültagok is ajánlkoztak, első Simén Domokos, s azután több tanár fizetett évi díjat pártolásul.

Később kérdés támadt, hogy a környék tagjai, kik díjt nem fizettek, igényt tarthatnak-e könyvek használatához? Erre az adományozó nyilatkozott: hogy határozott célja s nézete a környékbeli minden pap, mester és tanító, s esetleg mások is szabad és nyilvános használatban részestüljenek, biztos felügyelet, s ellenőrzés mellett, mert egy környéki könyvtár csakis így tehet hasznos szolgálatot. Megalakult aztán a felügyelő bizottság, könyvtárnok, jegyző és b. tagok választatván meg.

E közben egy környéki pénzalap forrásai is merülvén fel, az évenkénti díjfizetés megszűnt; a könyvtárt, mint körvagyont „Dávid Ferencz” czimre keresztelte Darkó Sándor jegyző stb.

Ugy vélem, hogy ez ügynek némü szolgálatot teszek, ha bármi csekély részben ismertetést hozok felszínre e régibb könyvtárról. Bizony inkább óhajtottam volna ezt másoktól hallani, látni és olvasni.

A régibb latin, s magyar szerkezetű és vallásunkra vonatkozó szakkönyveket, Enyedi, Apollógia, s több ily érdekű példányokat, egy XVII. százbeli kis halotti énekes könyvet is mellőzve, csakis a modern izlésű s könnyebb gyakorlatias irányu kiadásokról kívánok megemlékezni.

Ott van a mult százdból Nothanecker német szerzőtől egy vastag kötet, népszerű, figyelmet elragadó szerény papi buzgolkodással áradó templomi, s más alkalmi beszédvár, azon kor erkölcsi romlásá-

ról, s a vallás keretében tehető javításról, eszközökről és módokról, nem menydörgő fenytésekkel, hanem valóban lelki atyáskodás gyöngéd megnyerő hangján előadva, s tárgyalva, ma is egy okos pap kezén megbecsülhetetlen kincs.

Ott van „Bauer's Andacht buch“ szép vallásos költői ihlettel szerkesztett napi áhitatos elmélkedések egész esztendőre, s különös alkalmakra is. Nemcsak hasznos, de élvezetes használatul szolgál egy papi helyzetben. 4 kötet.

„Reinhard, udvari ev. pap, emelkedett szellemű, dús tartalmu összes dolgozatai, könnyen érthető szép nyelvezettel. 12 kötet.

„Predigten für Stadt und Land“ három jó hirneves ev. pap összesített dolgozatai, Klein, Ruhmann és Munyai; egymástól nagyon különböző, mégis szépen összeillő érzékkel, értelemmel és szellemi erővel alkotott beszédek, a kellő népszerűséget is megtartva, — Klein fellengősebb, Ruhmann higgadt nyugodtsággal, Munyai felülmulhatatlan kedélyességgel, jól illesztett hasonlatokkal, s meggyőző valódi érvekkel teljes, kit utolsó beszéde: „Hol találom meg az Istent?“ legmagosabb színvonalra emel.

Két kötetben, három osztályban, nagyszerű gyűjtemény, számtalan változatos, dús választékú, templomi, s más alkalmi használatra szolgáló beszéd minták, alapigékre érdekes tárgyak, irányelvek felvétele, osztályozva s egybeillesztve, egy legmunkásabb papnak is egész életére bővséges munka anyaggal kínálkozik.

Mindezeket tordai pap koromban Koronka Antal barátom is mily eszesen, oly ügyességgel tudta felhasználni.

Magyar irodalmi termékek, régibb időkből jobb-jobb papok kiváló dolgozatai összzszedve, ugynevezett „Tomusokba“ szép tiszta olvasható írással eszmékben, hasonlatokban s hatásos ötletekben gazdagon áradozók. Négy vagy öt vastag kötet. Bizony ma is élvezetes olvasmányul használhatni.

Régibb és újabbkori nyomtatott papi beszédek minden alkalmakra, számtalan példányokban.

Újabbak: Renán művei, Jézus és Apostolok élete, s több hasonló jelen korunkból.

A budapesti protestáns egyesület három évi cyclusok szerint kiadott munkálatai, előfizetés útján titkár Kovács Albert ur által beszerezve; még több megrendelt újabb termékek, folyóiratok, s jelesebb alkalmi beszédek hirhedt szonokoktól, felekezeti különbség nélkül.

Nevezetes utazások iratai, Farkas Sándor amerikai utazása, s más keleti és európai utleírások.

Folyó lapok, szépirodalmi s költészeti gyűjtemények: Hazánk s a külföld, Képes családi lapok, nővilág stb. régi s újabb regények.

Még az adományozó kezén levő, de igéretben már okmányilag a

környéki könyvtár tulajdonát képező egyházi, világi, polgári, politikai dolgozatok, iratok, könyvek és csomagok stb. mielőbb nevelni fogják e könyvtár tartalmát. Biztos kilátásban van, hogy még érdekesebb levelezések eredeti példányokban, talán helyet nyerendnek emlékül, s például megtartás végett.

De mindezek csak egy kis szűkkörű felfedések az elfeledett könyvtár létezéséről, csak rámutatás e szellemi vagyona, mely nagyobb könyvtárak segélye, s nehézkes elkezeltése nélkül is egy környéki belső emberi testület lelki éhségét és szomját bővön kielégítheti.

Hogy néhány év óta, fejlődött, nevedezett, vagy hanyatlott a könyvtár állapota; gyarapodott, vagy apadott gyakorlati használata, beköttek, egybecfűzettek, vagy szétbomolva hevernek folyóiratok s füzetek, arról tudomásom nincs, de úgy hiszem a nyilvántartás és napló könyvek teljesen megnyugtatók. Mégis óhajtandó volna egy teljes és általános ismertető közlemény, talán a más környékek tájékozása s kezdeményezése végett is. *)

Most pedig tisztelt szerkesztő ur bizalmasan felkérem, hogy közlőnye lapjain ez egyszerű értesítésnek tért mutasson.

Tisztelt Derzsi József ur pedig fogadja becses cikkére szerény feleletül és felvilágosításul öreg tisztelő barátjától.

Gyöngyösi István.

A gyümölcsfák gondozásáról.

A midőn cikkceském fölé e címet irám, önkénytelenül a jutott eszembe, hogy hát tulajdonképpen van-e mit gondozni, ápolni?

De hát hogy ne lenne, az Istenért?! hisz e lapok olvasói egy jó része székely papság és tanítóság, s e jó tiszteletesek és collegák pedig sokféle kiváló jóra valóssággal vannak megáldva Istentől; s ennél fogva bizonyos arra is törekedtek, hogy környezetüket minél lakályosabbá, jövedelmezőbbé tehessék e tekintetben is.

Ha azonban a kérdést úgy vetjük föl, hogy olyan gyümölcs van-e általánosságban a székelyföldnek (Szikuliának), a milyennek ma már lennie kell; arra úgy hisszük, kissé nehezebb lesz a válasz; mert egy pár gyümölcs-kiállítás alkalmával tett tapasztalatunk arról győzött meg, hogy igen kevés kivétellel, még ma is csaknem egészben az Ádám és Éva gyümölcséből, nagy kegyelettel főtartott őszalmákat és körtéket ojtják kertről-kertre, kézről-kézre, a mint a jó Isten tudniok engedte.

Tisztelet a kevés kivételnek, de így van. S én, a kit a Gondviselés abban a szerencsében részesített, hogy körülményeim és helyze-

*) Már csak emlídvén is örvendünk ennek az illetékes helyről jött felvilágosításnak Szeretnők, ha a többi körök könyvtáraitól, avagy azok állítása iránt tett intézkedésekről ennek megfelelő tájékoztatást kapnánk. Lesz gondunk hogy a gymnasiumaink könyvtárait is szemelvényesen megismertessük. Szerk.

temnél fogva az ősfaju vaczkor és más vad bingyók izelésén kívül más gyümölcsökben is szerezhettem magamnak tapasztalatokat, ismereteket — készséggel engedve a tisztelt szerkesztőség abbéli szives kérésének, hogy a gyümölcsészet köréből adjak egy pár utmutató fonalat olvasói, érdektársai kezébe, megragadom a kedvező alkalmat, s éppen most a maga igazi idejében — elmondok egyet-mást ügyfeleink okulására, gyönyörűségére és rövid idő alatt bekövetkező hasznára

Mindenekelőtt pedig arról kell szóllanom, hogy minő gyümölcsöket kell termeljünk ?

Sokszor és igen sok helyen közöltem én már különben „v á l a s z t o t t a i n k“ névsorát, s az ezen névsorokban közzétett fajok rövid leírását, ismertetését, de mert *cencies repetita valebunt*, e helyen is szives készséggel ismétlem, csakhogy azok megszerzésére üggyársakat nyerhessek, s a nyert üggyársakban magát az üggyet bár egy csigalépséssel elébbre vihessen. Mielőtt azonban elősorolnám választott gyümölcsjeink neveit, szükségesnek tartom megjegyezni, hogy e megválasztás nagy időnek: 15—20 esztendő folyton tartó munkájának eredménye.

Igen, az Erdélyi Gazd. Egylet gyümölcsészeti szakosztálya állapította meg e névsort, télben, nyárban, minden időben, a szerdai napokon tartatni szokott gyüm. és kert. szaküléseivel kapcsolatos izeléssein, mely nem éppen irigylendő (mert sok vaczkort és más bingyót is megkellett kostolni); de háladatlan munkának sem mondható, mert vagy 15 évig, mint szakosztályi jegyző s pár év óta, mint működő alnök voltam és vagyok a rudas; a mit csak azért említek, hogy szavaim s illetve ajánlottaim nehogy történetesen valami ámerikai humbugnak tekintessenek.

A pár ezerre menő alma-, körtve-, szilva-, kajszin-, cseresznye-, meggy- és őszibarackféléből mi csupán 15-féle almát, 21-féle körtvét, 7-féle szilvát, 5-féle kajszint, 11-féle cseresznyét és meggyet, 6-féle őszibarackot szemeltünk ki és kívánunk terjeszteni, mint igazán színejavát annak a legió fajnak, a melyeket az innyenczek, kapkodók kedvéért s illetve saját anyagi érdekükből világgá bocsátottak, az ugynevezett kereskedelmi gyümölcsiskolák tulajdonosai.

A z a l m á k k ö z ü l e l s ő h e l y e n á l l m é g m a i s a b a t u l (n é m e l y v i d é k e n n a r a n c s a l m a , b é c s i a l m a) , p ó n y i k ; t o v á b b á a s z á s z p a p a l m á j a , a n g o l a r a n y t é l i p á r m é n , C o x o r a n g e p e p p i n j e , g r a v e n s t e i n i , l o n d o n i p e p p i n , C a n a d a i r e n e t , C a s s e l i n a g y r e n e t , B a u m a n n r e n e t j e , B o d o r (S c h ö n b r u n n i) r e n e t j e , P á r k e r p e p p i n j e , T ö r ö k B á l i n t v a g y p i r o s S t e t t i n i , d a n c z i g , b o r d á s , K a r m e l i t á k r e n e t j e , a n a n á s z r e n e t é s B á n f f y P á l a l m á j a .

A k ö r t v é k k ö z ü l : Z ö l d M a g d o l n a , n y á r i k i r á l y v a g y p e r g a m e n (B e r e c z k i n y á r i e s p e r e s n e k m o n d j a) t o r z s á t l a n v a g y L ő r i n c z - K o v á c s , V i l l i a m s = V i l m o s , C h a r n e n s e i i z l e t e s , B o s c k o b a k j a , ő s z i p e r g a m e n v a g y c z á s z á r k ö r t e , I z e m b a r t , N a p o l e o n v a j o n c z a , L i e g e l v a j o n c z a = K o p e r s c h e r , A n g o u l e m e i h e r c z e g n ő , K l e r z s ó v a j o n c z a , D i e l v a j o n c z a ,

Six vajoncza, nemes kolmár = d'Argenson, Jaminette, Józéfina, téli esperes és bolveileri vajonez.

Szilvák: Nektarin vagy baraczkzilva, Viktoria. gr. Althán ringlója, nagy zöld ringló, Kirke szilvája, Olasz vagy Fellemburg szilvája, Jodoignei ringló és a közönséges és muskotály-besztercezi.

Kajsziok: Nagy-szombati vagy nagy magyar legjobb, Ambrózia, bredai, Nanczy, d'anvergnei.

Őszibaraczkok: korai bibor, korai nagy Nignon, br. Dufour, piros Magdolna, Willermot és Madam Goujard.

Cseresznyék, megygyek: Koburgi (májusi) Verdesi fekete, bors ropogós, korai piros amarella, spanyol megygy, Lanermann vagy Napoleon, diszuódi fűszeres, Hortenzia királynő, Oszthámi és késői északi megygy.

Ezek felsorolása s illetve ajánlatba hozatala után szükségesnek vélem azt is megemlíteni, hogy e fajokból akár direkt az erdélyi gazd. egylet titkári hivatala útján, akár alólirt közvetítésével teljesen biztos oltógalyak kaphatók 2 krjával drbja S minthogy az idő siet, s a rügyek ma holnap bomladozni kezdenek a verőfényes helyeken, a megrendelés felől jó lesz mielőbb intézkedni, hogy aztán jó galyakat nyerve, az ojtás annál biztosabban sikerülhessen

Ezekben a napokban pedig — ha eddig elmulasztottuk volna — mindenképp arra törekedni, hogy egyetlen hintázó levél, s illetve hernyófészkek gyümölcsfáinkon, még másfélekén se maradjon; mert bizony-bizony megesznek a hernyók. Vizsgáljuk csak mi-ként néznek ki fáink!? mintha azok nem is gyümölcstermelésre, de Galagonya özöndék pillangója s illetve hernyója tenyésztésére lennének plántálva!?

Lehányni, eldobni, egyetlen piczike lengő levélkét sem szabad, hanem gondosan összegyűjteni és elégetni. S a hernyófészkek szedése közben megfigyelni a gyürüs pókoknak a vékonyabb, — rendszeren egy éves galyakra gyűrűbe rakott petéit is, mert ez szokta leginkább meglepni és vérig bosszantani a tulajdonosokat végtelen károsításaival. Ezt azonban félig fejlett korában is könnyű pusztítani összegyűlt óriási csomókban, a vastagabb ágak hónaljaiban lepve meg őket a déli vagy esteli vagy pláne kora reggeli órákban, május—junius hónapokban.

Gyakorlott szemü kertész, a mint egy kétfelé nyíló létrán szétréz a fák ágai közt, különösen verőfényes napokon, igen sokat észrevehet e gyürüs galyacskákból, melyeket a galyacskákkal együtt szed le és hány tűzbe.

Nem is igen van a figyelmes gyümölcésznek tavasszal fáival egyéb dolga, mert pl. mohok, cserepesedések, szárazgalyak eltávolítását s másféle teendőket még a múlt nyár és ősz folytán elkellott végeznie; mert tavasszal metszegetni azért sem helyes, hogy ekkor alig megkülönböztethető száraz és nem száraz rész a fákon; de meg a rü-

gyek s egyáltalában a galyacskák, gyümölcspezcek is igen könnyedén töredeznek. Különösen a csontárféléket — kemény meguakat — soha sem tavasszal, hanem mindig nyárban és pedig ha lehet minél forróbb időben messzük, hogy mennél kevesebb mézga folyásnak tétessenek ki.

Egyáltalába okszerűbb dolog mindennemű gyümölcsfánkat azon időben metszeni, idomítani, a mikor leveles, lombos s legkivált nyárban, hogy a metszések legalább részben, még azon évben beheggedhesse- nek. Igen természetesen bevárva, a míg a gyümölcs letakarodik azokról.

Ha azonban, ez időben (tavasszal) is kell egy s más ágat eltávo- litnunk, ritkítás vagy más tekinteteből, nagyon vigyázva eszközöljük s az ejtett sebeket viasszal vagy ezen célra készített más anyaggal gondosan bekenjük, a mely bekenést egyáltalában soha semmi vágásnál sem kell mellőznünk.

Még a koronák rendezése tekintetéből eszközendő metszegeté- seinket is, helyesebb ha a múlt virány idején teljesítettük, már csak azért is, hogy ezáltal nagy mértékben sarkaljuk fáinkat gyümölcsrügy- képzésre.

Ezekről a dolgokról azonban igen sok gyönyörűséggel és haszon- nal járó teendőkről, a mint időm és körülményeim engedik — keresek magamnak alkalmat egyszer-másszor szólani.*)

Oh mert szép mező ez!

Kolozsvárt.

Szentgyörgyi Lajos.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Itthon.

— Tarcsafalván az eklklésia közszükségeire adakoztak: Pálffy Dénesné, Báró Bánffy Jozéfa 5 frtot, Pálffy János 1 frt, Sárosi József lelkész 1 frt, töb- ben gabonában 2 frt 46 kr., összesen 9 frt 46 kr. Ez az összeg tankönyv és taneszköz vásárlására fordított. Fogadják a szives adakozók az iskolás gyer- mekek nevében legőszintébb köszönetemet. Tarcsafalván Sárosi József unitá- rius pap.

— Az influenza oly erősen uralkodott a vidéken, hogy némely körben az esperesek kénytelenek voltak félbe szakítani a vizsgálatot a belső emberek betegsége miatt.

— Törvényjavaslat készült a vasárnap megüléséről. Örvendünk, hogy ez ügyben tett szerény kezdeményezésünk közfigyelem tárgya lett, de őszintén szólva nem örvendünk annak, hogy a vasárnap megünneplé- sére országos törvényhozása céloztatik. Mi társadalmi kérdésnek tekintjük. Törvényes rubrikák és paragrafusok, chablonszerű rituso- kat és szokásokat tartanak fenn, de benső erkölcsi nemesülés egyéni

*) Mi mindig készséggel fogadjuk hasznos és szakszerű közleményeit. Ezért fogadja szives köszönetünket. Reméljük, hogy érdemelt figyelemben ré- szesül.
Szerk.

és nemzeti tiszta szép jellem csak akkor és úgy fejlődik, ha a társadalom maga érzi a művelődés, a vallásos és erkölcsi nemesülés az egyéni és nemzeti jellem fejlődésének szükségét. Hasztalan biztosítják törvényvel a vasárnapi munkaszünetet, ha önmagunk nem vezéreljük magunkat oda, hogy a vasárnapot ne dobjódásra, léhaságokra, hanem lelkünk ápolására, erkölcsi szükségaink és vágyaink kielégítésére, vallásos erkölcsi művelésünkre használjuk.

— Szives kérelem a „Prótestáns Egyh. és Isk. Lap“hoz. Nagy méltánlyattal fogadtuk, hogy a becses lap 7 ik számában, bár mint írja, „nem népszerű, nem rokonszenves téma az unitáriusokról elismerőleg szólni“, szives volt megemlékezni rólunk, mivel „az érdemnek mindig és mindenütt tisztelője.“ Méltányolja, hogy a főt. püspök ur „Márkusfalva történetét“ megküldötte minden ekklésiának. A mi „Unitárius Közlöny“ünk a t. lap szerint „életrealóságról, ernyedetlen szorgalomról és mozgékonyaságról tanuskodik.“ Elismeréssel emeli ki, hogy az unitárius püspök, esperes, tanár s a pap nem röstelnek a nép számára irni. — Mindez, a t. lap szerint, „hitbuzgóságnak, cselekedetekben munkás hitnek jelei, melyeket csak elismeréssel lehet emlegetni.“ Ez a jóindulatu szives vélemény azon kérésre bátorít fel minket: méltóztassék tájékozásunk és tanulásunk okáért felvilágosítani minket a felől, hogy dogmai tételeink közül melyek és hitrendszerünkben mik azok, a mikről nem méltóztatik sokat tartani és mi volna az a derekabb ügy, a melyben csekély erőnkkel és tehetségünkkel méltóbban munkálhatnánk?

— A szabédi ekklésia egy benn való telket vásárolván, 13—1890 sz. a. a vásárt az E. K. T. helybenhagyta.

— A mezőberényi ekklésia 2500 frton vásárolt egy házas-telket, mely vásárt az E. K. T. 19—1890 sz. a. megerősítette.

— Ürmösi pap Gálfalvi István 56 évi hűséges és buzgó szolgálata után közelebbről beadta lemondását a papi hivatalról és nyugalomba fog lépni. Az E. K. Tanács a kérést teljes méltánlyata kifejezésével elfogadta s ajánlani fogja felmentését az E. főtanácsnak. Elvezze a kiérdemelt nyugodalmat sok ideig lelki örömmel!

— A vallás- és közokt. miniszter ő nmlga a székely-kereszturi gymnasiumhoz a 6-ik tanár beállítását sürgeti Erről bővebben szól első cikkünk.

— A tanítói nyugdíj érdekében a vallás- és közokt. miniszter kívánja, hogy a tanítók jövedelme s családi adatai kiállittatván, az illető tanfelügyelőhöz adassanak be.

Angliában.

— Gordon Sándor belfasti unitárius lelkészt a manchesteri unitárius theologiai akadémiához igazgatóvá történt megválasztatása alkalmából az írlandi unitárius papok igen szívélyes üdvözléssel tüntették

ki. Kolozsvárról az unitárius főiskola gondnoksága és tanári kara üdvözlő iratot küldött. Gordon szép állomását — mint már jeleztük — a f. év elején foglalta el jan. 8-án. Székfoglaló beszéde jeles alkotása az új igazgatónak. Kilátszik belőle a tudós, a keresztény ember és a jó tanító.

— A Britt és külföldi unitárius társulat egy állandó missionariust választott Angliában 300 sterling font (3000 frt) évi fizetéssel.

— Ugyanaz a társulat ideiglenes missionariusokat fog küldeni Skóciába. Ezen kívül Glasgow, Aberdeen, Kilmarnak és Edinburgh városokban felolvasások fognak tartatni. Ezekre a munkákra a társulat ajándékképpen 20,000 frt összeg ajándékot kapott.

Egyleti élet és munkásság.

Felolvasások Kolozsvárt. Ez a kelletlen vendég, az influenza, még a felolvasásainkba is belésczólt. A jan. havi felolvasást egyik felolvasónk hirtelen jött betegsége miatt egy héttel kellett elhalasztanunk. 27-én megtartottuk Kovácsi Antal tanár „A jótékonytságot és jótékony intézetek feladatát s az ellenök felhozott ellenvetéseket tárgyalta. A felolvasásból kiemeljük a következő szép és figyelemre méltó sorokat: „Teljesen méltánylom a jótékonytsági egyletek azon emberies fáradozását, hogy a tényleg létező nyomort enyhíteni iparkodnak, ha a csüggedezőt a szeretet szavaival felbátorítják, az elesettet felemelik, a bánat könnyeit letörlik; de a munkálkodások legnemesebb módjának azt találom, ha a nyomort megelőzni törekednek. E nemes feladat teljesítésére két ut áll a jótékony egyletek előtt. Egyik, melyen a munkával nem bírót életmódhoz segítik s a szegényeknek módot és alkalmat nyujtanak arra, hogy önerejükön megélhessenek. A másik ut az értelmi, vallásos és erkölcsi mivelttségnek a nép között való terjesztése. Mivelt országokban már átlátják és érzik, hogy e szegényebb osztályok nyomorának nagy részben forrása ez osztály tudatlansága, valamint nagyon fogyatékos vallásos és erkölcsi mivelttsége. Az ily országokban e két veszélyt támadja meg az emberszeretet. A tudomány vívmányait a közhasznu ismereteket megérthető, egyszerű nyelvben, felolvasásokkal, olcsó és ingyen könyvekkel, népkönyvtárakkal a nép között terjeszti. S mert a nép nyomorának kiváló forrása a nép rossz szokása, rendetlensége, mértéketlenségi egyletek alakításával, a mivel a népet a veszélyes iszákosságtól, részegeskedéstől elvonja. A mivelttség, jóllét és tisztaság emelésére számukra módot nyujt. Az emberszeretet, a keresztényies erkölcsi mivelttség bánulandó eredményeket mutat fel. . . Részemről azt óhajtom, hogy a tisztelt egylet és annak tagjai, kik a tiszta, szabadelvü kereszténység fejlesztésére, a vallásos erkölcsi mivelttség terjesztésére egyesültek, az ily mivelttség gyakorlati müveit a humanizmusnak, az emberszeretnek, alkotásait is figyelmök tárgyává. Ugyanekkor

Dr. Lázár Gyula nőképezdei tanár ur olvasott fel a középkori jótékony-ságról és jótékony intézetekről egy értekezést, a mely kiváló gonddal sorolta fel mindazokat az intézményeket, a melyeket a mivelődő álla-mok az ember élete s vagyona védelmére, a közjöllét s közegészség biztosítására létesítettek. A t. tanár ur fáradságos munkáját a hallga-tóság szives méltánylással fogadta. Megjelent a Család és Iskolában.

A t. egyleti tagok figyelmébe. A D. F. E. az unitárius vallásu közönség nagyobb része, anyagi helyzetét tartva szem előtt, a tagdija-kat a lehető, sőt szokatlan csekélyre szabta. (Alapító 10 frt, rendes tag 1 frt) Ezeket a díjakat akkor szabta, a mikor még nem tudhatta, hogy egy rendes havi lapot fog kiadni. A lap megindults a díjakat még sem emelte fel, tehát rendes és alapító tagdíj fejében küldi a lapot. Tapasztaltuk, hogy némelyek a tagság előnyeit egy-két esztendeig igénybe veszik s ekkor egyszerűen kilépnek. Itt félreértés v a n. A rendes tag a szabályok 39 §. értelmében öt évig köteles fizet-ni s ekkor ha tetszik megszüntetheti. Kevesebb ideig nincs joga senki-nek igénybe venni ezt az előnyt. A ki ily hosszú időre nem akarja le-kötni magát, az előfizethet a lapra évről-évre egy forint 20 krral. A ki a 10 frt alapító díját befizette, eleget tett tartozásának, de ha csak ígérte és az egylet lapját mégis elfogadja, akkor a dolog természete szerint a 10 forintnak legalább 5%-át köteles évről-évre előre beküldeni. Ezeket szükségesnek tartottuk, elmondani azért, mivel az egylet tetemes kárt vallott máris a miatt, hogy a t. tagok vagy nem ismerték a szabályt vagy nem tartották magokat ahoz. Azt talán szükségtelen mondanunk, hogy azt semmiféle tag sem kíván-hatja, hogy ily előnyös feltételek mellett megküldessék a költségesen kiállított lap annak ki tartozásával hátralékban van. A t. olvasó tudni fogja tartozását, s mi teljes szíveséggel arra kérjük, hogy ha netán hátralék-ban volna, tegyen eleget köteletségének multhatatlanul.

Küüllő körben a belső emberek mértékletességi egyletet alapí-tottak, mely ebben a nemben hazarészünkben tudtunkkál a legelső. Gratulálunk a derék kezdeményezéshez.

Figyelmeztetés. Azokat a kedves barátainkat s illetőleg volt osz-tályos társainkat, a kik velünk együtt 1873 ban végeztek és 1880-ban kötelezték magukat arra, hogy a folyó 1890-ik év május 1-ső napjára Kolozsvárt baráti találkozásra össze fognak gyűlni — ezennel figyel-meztetjük ígérletükre és fogadásukra. Kérjük kedves barátainkat, hogy bármelyikünket szíveskedjenek minél előbb értesíteni Kolozsvárt, 1890 február 26. Boros György, Dengyel János.

A t. lelkész urakat arra kéri a titkár, hogy ha nyomtatásban ki-bocsátott értesítésére van feleletök, küldjék be márczius 30-ra.

Alsó-Boldogasszonyfalván a nyári tanítás a mult nyáron gyakorlatban volt. A tanítást a pap végezte, az énektanítást az énekvezér. A kepe megváltási alap még csak 51 véka szemes törökbuzából áll, mivel az első és második mag-tári alapokat a papi ház és a templom kijavitása felemésztette. A mi meg van, gyarapodni fog.

Meghívó. 1 A „Dávid Ferencz Egylet“ keresztur-köri fiókja, márczius 8-án és 29-én, délután 2 óraker kezdődőleg, Székely-Kereszturon (a magyar kir. állami tan. képző torna-termében) felolvasó ülést tart, melyre a tagok és érdeklődők tisztelettel meghívatnak.

2. A D. F. E. keresztur-köri fiókja f. évi márczius 8-án d. u. 3 óraker, Székely-Kereszturon, a tornateremben, közgyűlést tart, melyen megjelenni, az alapító, rendes és pártoló tagok tisztelettel kéretnek.

Tárgysorozat: 1. Választmány jelentése mult évi működéséről. 2. Jelentés a pályázat eredményéről és a pályadíj kiadása. 3. Javaslát a választmány kibővítése iránt. 4. Indítványok. 5. Általános tisztujítás. — Külön meghívók nem fognak szétküldetni.

Sz.-Keresztur, 1890 febr. 18.

A választmány megbízásából:

Barabás Lajos, titkár.

Kimutatás.

a D. F. E. pénztárába befizetett tagsági s előfizetési díjakról s adományokról.
(4 közl. 1890 január 17-től 1890 február 20-ig.)

10 frt alapító tagsági díjat fizetett:

Engel Józsefné, Maros-Vásárhely. Gothárd Zsigmond, Sztána. Schmär Ferencz alhadbiztos Szeged. Zsakó István, Gy.-Fehérvár.

1 frt rendes tagsági díjat fizetett:

1888-r a: Kádár Lajos, Gyepes. Benedek Áron, Kolozsvár.

1889-r e: Kádár Lajos, Gyepes. Nagy István, Tana Sámuel, Sikó István, Lőfi Elek, Boda Zsigmond, Tana János, Tana Lajos, Bölön. Id. Gálfalvi István, Ürmös (5 frt 1885—1889.) Péter János, Torda. Gyertyánfi Emil, Kovács Károly, Benedek Lajos, Brassó. Ürmössy Lajos, Márai Lajos, Kolozsvár. Nagy Mózes, Lippa. Sikó Kálmán, Solyomkő.

1890-r e: Borbély György, Torda. Gyulai Ferencz, Pipe. Fekete Lajos, Selmecz (5 frt 1886—90.) Ifj. Arany János, Gajdán Pál, Kardos Ferencz, Ajtay János, H.-M.-Vásárhely. Kis Mihály, Szintye. Barabás Sándor, Gruber József, Raffaj Zsigmond, Verespatak. Kanyaró Ferencz, Kolozsvár. Dr. Kóváry Sándor, Oravicza. Péter János, Torda. Zsigmond Áron, Kövendi Mihály, Brassó. Kriza Ilona, Molnár Gizella, Jelen Józsefné, Kolozsvár. Pápai István, M.-Lápos. Nagy Balázs, Torda. Serester Matild, Kolozsvár. Sándor Áron, Kadács. Nagy Mózes, Lippa. Radó János, Radóné Szász Mariska, Déva.

1 frt 20 kr. előfizetési díjat fizetett:

1889-r e: Gyulai Ferencz, Pipe. Ravai ekklésia. Uzoni F. Izsák, Fogaras. Ádám Domokos, Bözöd.

1890-r e: Nemes Kálmánné, Bpest Tarsoly Gábor, Torda. Májai Béla, N.-Várad. Komjátszegi Pál, A.-Rákos. Kádár József, Deés. Misz Józsefné, M.-Keresztur. Kóváry Ottó, Szeged. Dénes Mihály, Sófalva. Létai Domokos, Baló Sámuel, T.-Szt.-György. Kopp Józsefné (1 frt), Kikaker Boldizsár (60 kr.), Kolozsvár. Heltmann Lajos, Torda. Desbordes Auguste, U.-Szt.-Péter. Bleha Jánosné, Csap. Sárdi Imre, Kövend. Thuri Elekné, M.-Palatka. Istvánfi Sándorné, Déva. Albert János, Torda. Simó Ferencz, Halmágyi Sándor, Budapest. Dr. Kolozsvári János, Kolozsvár.

Egyleti kiadványok áraban befolyt 1 frt 25 kr. Derzsi Domokos a torozkói tagok részéről küldött 13 frtot. Kriza Sándor, N.-Ajtáról a püspök ur képeré 1 frtot.

Ajándékozott: Báró Orbán Balázs 4 frtot. Kóváry László alapítót 1 frt 20 krt. Konecz György a. t. 1 frt 20 krt. Elekes József a. t. 1 frtot. Bölöni Ekklesia a. t. 1 frtot. Fogadják a nemes adakozók a Közlöny költségei fedezésére fordítandó eme kegyes adományaikért a választmány hálás köszönetét.

Szives tudomásul: A D. F. E. helybeli t. tagjai és előfizetői részére a folyó évi nyugták ki vannak állítva s a lap kihordójától bármikor átvehetők.

Dr. Veress Vilmos, pénztárnok.

Halottak emléke.

Január hó 20-án temettük el Kovács Géza erdőmestert S.-Szent-Györgyön. A derék, munkás és minden nemesért lelkesülni tudó férfi csupán 37 éves volt. Nagy veszteség a hazának, nagy az egyháznak s nagy a társadalomnak. Édes apja Kovács Bálint S. Szt.-György város tanácsosa, testvére Kovács Gyula s ifju neje és sok jó barátja gyászolja. A háznál Nagy Ferencz kilyéni pap imát, a sirnál Csifó Salamon árkosi pap oratiót mondott. Nyugodjék csendesen.

Szerkesztői üzenetek. Gy. I. M.-Vásárhely. Levél ment, s most jó a czikk. Az „Emlékeimből“ pompás. Csak tovább — Péterfi L. Köszönjük. Talán csak megjeljük az utját-módját. Egy czikkünk némileg ide szól. — Ü. K. Válaszoltam. Köszönet a buzdító elismerésért. — Képmellékletünkért sokaktól kaptunk elismerő nyilatkozatot. Biz' annak mi örvendünk leginkább, hogy olyan jól sikerült. Olvasóink úgy fogják teljesen méltányolni, ha még hármat szereznek maguk mellé, s így módot adnak az Egyletnek a további áldozatra. — V. D. Bölön. Jó mértékbe lehangoló tudósításodra levélben válaszoltam. — Dali Ádám urnak. Az énekes könyvre vonatkozó észrevételeit átadtam a szerkesztő bizottságnak, mely a lehetőleg figyelemmel lesz rá. — R. G Nagy köszönet. A másik alkalmas időben jó. Az észrevételek illetékes kézben vannak. — Cs. S. Várjuk az ígéretet A nem küldés oka a legegyszerűbb. Tudja hogy még e lapra sem ad pénzt egyik rész? A 3 frtot sziveskedjék ide a közpénztárnokhoz küldeni. — D. M Szovát. Mihelyt lehet, azonnal sort keritünk mind a kettőre. Kivált az első értékes és jó. — Tarcsafalvi A. Vettük, s örvendünk rajta, mivel erő s ügyesség látszik belőle — Máté S. urnak Szt.-Mihályfalva. Köszönjük az új két tagot. Ha mindenik tanító-mester, nem mint ön 11-et, hanem csak 3 tagot szerezne, akkor sokra mennénk — Ozsváth G. Köszönöm. A lap dolgában úgy intézkedem. — Á. Ferenczi J. A kedves emlékek megérkeztek. Mójával bekerülnek. Vale! — Radó János: a maga idejében is, most is ment.

Lapunk jelen számát egy negyed iv melléklettel bővítettük.

TARTALOM.

Apostoli hitforma. (Költemény.)		Az egyházi könyvtárakról Gyöngyösi István	46
Rédiger Géza	37	A gyümölcsfák gondozásáról. Szentgyörgyi Lajos	48
A székely-kereszturi gymnasium sorsa. Boros György	38	Egyházi és iskolai mozgalmak	52
Dr. Brassai Sámuel 90 éve	41	Egyleti élcet és munkásság	53
Levél a szerkesztőhöz Kóváry L.	43	Halottak emléke	56
Enek. (Költemény.) Ajtai János.	45		

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvártt (Bel-középutca).